

УДК 636.74:636.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.139.1.26>

БИОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗДАТНІСТЬ ДО НАВЧАННЯ СОБАК СЛУЖБОВИХ ПОРІД НІМЕЦЬКА ВІВЧАРКА І БЕЛЬГІЙСЬКА ВІВЧАРКА

Даєвдов Д.О. – старший офіцер відділення дослідження гідрометеорологічної та кінологічної підтримки

Військова частина А4983

Лісогурська Д.В. – к.с.-г.н.,

завідувач кафедри годівлі, розведення тварин та збереження біорізноманіття, Поліський національний університет

Лаєринюк О.О. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри годівлі, розведення тварин та збереження біорізноманіття, Поліський національний університет

Фурман С.В. – к.вет.н.,

доцента кафедри нормальної і патологічної морфології, гігієни та експертизи, Поліський національний університет

Лісогурська О.В. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри технологій виробництва, переробки та якості продукції тваринництва, Поліський національний університет

Борценко В.В. – к.с.-г.н.,

професор кафедри годівлі, розведення тварин та збереження біорізноманіття, Поліський національний університет

Кобернюк В.В. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри годівлі, розведення тварин та збереження біорізноманіття, Поліський національний університет

Кочук-Яценко О.А. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри годівлі, розведення тварин та збереження біорізноманіття, Поліський національний університет

Новацький А.О. – здобувач ОС магістр,

Поліський національний університет

У статті наведені дослідження щодо біологічних особливостей та здатності до навчання собак службових порід німецька вівчарка і бельгійська вівчарка. Згідно із завданнями досліджень було проведено аналіз результатів випробування собак, які пройшли навчання протягом 2023-2024 років, залежно від породи, статі та типу темпераменту. Собаки проходили сертифікацію у два етапи (перший – слухняність, другий – пошуковий), яка проводилась навчальним підрозділом зі складанням та видачею відповідного сертифіката за напрямом підготовки. Протягом двох років в НКЦ пройшли навчання 36 собак, серед яких частка собак породи німецька вівчарка становила 42%, бельгійська вівчарка – 55% та 3% – голландська вівчарка. Серед вихованців було 54% холериків та 46% – сангвініків. Серед бельгійської породи цей розподіл становив 80 та 20%, серед німецької вівчарки – 20 та 80% відповідно. Порівняно кращу здатність до навчання мали суки, оскільки 90% з них отримали оцінку відмінно і добре та не було вибракуваних особин. Серед кобелів цей показник становив 75%, що у 1,3 рази менше, та 1 особина була вибракувана, бо отримала незадовільну оцінку. Собаки породи німецька вівчарка мають порівняно кращі здібності до навчання, серед яких усі 100% особин успішно пройшли екзамен (відмінно – 87%, добре – 13%). Оцінки відмінно та добре отримали 75% собак бельгійської вівчарки, а решта задовільно

та незадовільно. Такі результати ми пояснюємо тим, що серед німецької вівчарки переважали особини з типом темпераменту сангвінік, а серед бельгійської вівчарки – холерик. Переважна більшість собак сангвініків (84%) отримали за результатами випробування оцінку відмінно та 11% – добре. Серед холериків 50% тварин отримали оцінку відмінно та по 25% добре і задовільно. Результати дослідження рекомендуємо враховувати під час відбору собак для навчання.

Ключові слова: німецька вівчарка, бельгійська вівчарка, сангвінік, холерик.

Davydov D.O., Lisohurska D.V., Lavryniuk O.O., Furman S.V., Lisohurska O.V., Borshchenko V.V., Kobernyuk V.V., Kochuk-Yashchenko O.A., Novatskyi A.O. Biological characteristics and learning ability of service dog breeds, German Shepherd and Belgian Shepherd

The article presents research on the biological characteristics and training ability of service dogs, the German Shepherd and the Belgian Shepherd. According to the tasks of the research, an analysis of the test results of the dogs trained during 2023-2024 was carried out, depending on the breed, sex and type of temperament. The dogs were certified in two stages (the first – obedience, the second – search), which was carried out by the training unit with the drawing up and issuance of the appropriate certificate according to the direction of training. Over the course of two years, 36 dogs were trained at the NCC, among which the share of German shepherd dogs was 42%, Belgian shepherds – 55%, and Dutch shepherds – 3%. Among the pupils, 54% were choleric and 46% were sanguine. Among the Belgian breed, this distribution was 80 and 20%, among the German shepherd – 20 and 80%, respectively. Bitches had a relatively better learning ability, as 90% of them were rated excellent and good and there were no culled individuals. Among males, this indicator was 75%, which is 1.3 times less, and 1 individual was culled because it received an unsatisfactory rating. Dogs of the German Shepherd breed have relatively better learning abilities, among which all 100% of individuals successfully passed the exam (excellent – 87%, good – 13%). 75% of Belgian Shepherd dogs received excellent and good grades, and the rest were satisfactory and unsatisfactory. We explain these results by the fact that among the German shepherds individuals with the sanguine temperament type predominated, and among the Belgian shepherds – choleric. The vast majority of sanguine dogs (84%) were rated excellent and 11% – good. Among choleric, 50% of animals received an excellent rating, and 25% received a good and satisfactory rating. The results of the study are recommended to be taken into account when selecting dogs for training.

Key words: German Shepherd, Belgian Shepherd, sanguine, choleric.

Постанова проблеми. Соціально-економічні та політичні зміни, які відбуваються в нашій країні, сприяють оновленню та збільшенню обсягу знань, навичок та умінь, для забезпечення необхідного рівня професіоналізму кінологічної служби. Сьогодні службові собаки займають особливе місце. Добре дресирована собака є одними з ефективних і затребуваних засобів у військовій та громадській службі, вони забезпечують охорону громадського порядку та безпеку в країні, особливо під час військових дій [2, 7].

Для ефективної роботи кінологічних служб України актуальним залишається питання підбору собак, які мають підвищені властивості для виконання службових функцій. У зв'язку з цим вирішальне значення набуває наявність у службових собак певних робочих якостей [4].

Наразі найперспективнішою службовою породою собак, яка активно використовується в силових структурах зарубіжних країн та України, є німецька вівчарка та бельгійська вівчарка (малінуа) [5]. У США, Канаді, Бельгії, Австралії, Німеччині, Нідерландах та інших європейських країнах малінуа розводять, в основному, як робочу породу собак для особистого захисту, служби в поліції, пошуку та порятунку людей, а також спортивної роботи [9, 10].

У різні періоди у багатьох країнах світу вченими розроблялися наукові проекти та тести для відбору собак за робочими якостями. Так, у 1934 році було здійснено проект «Fortunate Fields», метою якого було отримання поголів'я німецьких

вівчарок, ідеально пристосованих до роботи в поліції. У 1965 році були створені тести для кількох порід собак на визначення швидкості вироблення навичок, рівня мотивації та на здатність до навчання та розв'язання складних завдань. Також були розроблені методики відбору собак з гостроти нюху. У нашій країні наукові роботи щодо відбору службових собак за робочими якостями були переважно спрямовані на можливість визначення породної схильності собак до їх використання в рамках тієї чи іншої служби, або визначення ознак, що дозволяють підвищити точність прогнозу успішності використання собак для різних служб [8].

Питання добору собак службових порід за біологічними особливостями завжди викликали великий інтерес у ведучих учених-кінологів нашої країни та за кордоном. Наукові праці Булої Л.В., Виноград О.В., Gradelet F, Courteau J.F., Degauchy J.M та ін. [1, 3] лягли в основу нашої роботи.

Постановка завдання. З огляду на вищенаведене, метою досліджень було порівняти біологічні особливості та здатність до навчання собак службових порід німецька вівчарка і бельгійська вівчарка.

Матеріал та методика дослідження. Згідно із завданнями досліджено було проведено аналіз результатів випробування собак, які пройшли навчання у НКЦ протягом 2023-2024 років, залежно від породи, статі та типу темпераменту.

Для отримання дозволу на пошук і виявлення ВНП за допомогою СМРС собаки проходили сертифікацію у НКЦ в два етапи:

етап 1: слухняність – проводився відповідно до вимог міжнародних випробувань для собак компаньйонів (ВН/VT), затверджених Генеральним Комітетом МКФ 24 вересня 2018 року;

етап 2: пошуковий етап – проводився на території акредитаційного поля НКЦ, що здійснює підготовку службових собак для ЗСУ, який відповідає вимогам ІМАС 7.31 «Акредитація та оперативне тестування мінно-пошукових систем з використанням тварин, а також тестування інструкторів».

Сертифікація СМРС проводилась навчальним підрозділом (НКЦ), який відповідає за підготовку СМРС для ЗСУ, зі складанням та видачею відповідного сертифіката оцінки якості СМРС за напрямом підготовки.

Мінімальний вік собак, яким проводили тестування був не менше 12 місяців. Собаки, які не набрали необхідний мінімум 60% у розділі «А» (слухняність), не допускаються до участі в частині «Б, В, Г» (пошуковий етап).

Результати виконання вправ оцінювались за табл. 1.

Таблиця 1

Результати виконання вправ

Оцінка	Слухняність	Пошуковий етап		Загальна кількість балів з 4-х розділів
	Розділ А	Кількість балів з одного розділу	Кількість балів з трьох розділів (Б, В, Г)	
відмінно	93-100	93-100	277-300	363-400
добре	77-92	77-92	229-276	301-363
задовільно	60-76	60-76	180-228	240-300
незадовільно	менше 60	менше 60	менше 180	менше 240

Виклад основного матеріалу дослідження. За два роки у навчальному центрі військової частини, де проводились дослідження, пройшли навчання 36 собак,

з яких 16 – у 2023 році та 20 – у 2024. Серед них частка собак породи німецька вівчарка становила 42%, бельгійська вівчарка – 55% та лише 3% – голландська вівчарка (рис. 1). У 2023 році цей розподіл становив 25, 69 та 6%. У 2024 році не було голландської вівчарки та була дещо більша частка собак породи німецька вівчарка (55%) та 45% – бельгійська вівчарка. Частка сук, які пройшли навчання, становила 53%, кобелів – 47. У 2023 році була однакова кількість тварин обох статей, а у 2024 – розподіл був на користь сук, яких було 55%.

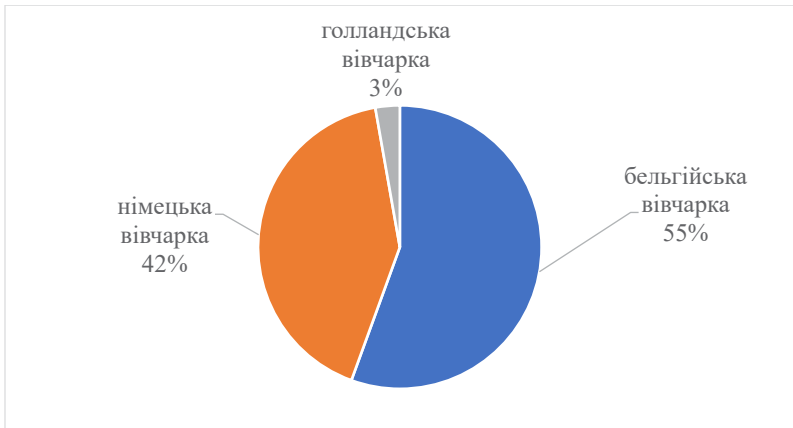

Рис. 1. Частка порід собак, які пройшли навчання, %

Відомо, що ефективність навчання собак залежить від типу темпераменту [6]. Тому його обов'язково визначають під час відбору тварин для навчання. Протягом останніх двох років серед собак, які проходили навчання, 54% були холериками, 46% – сангвініками. Серед представників бельгійської породи цей розподіл становив 80 та 20%, а серед німецької вівчарки навпаки – 20 та 80% відповідно. На нашу думку, це пов'язано з тим, що у тварин німецької вівчарки частота прояву темпераменту типу сангвініка у 4 рази вища (рис. 2).

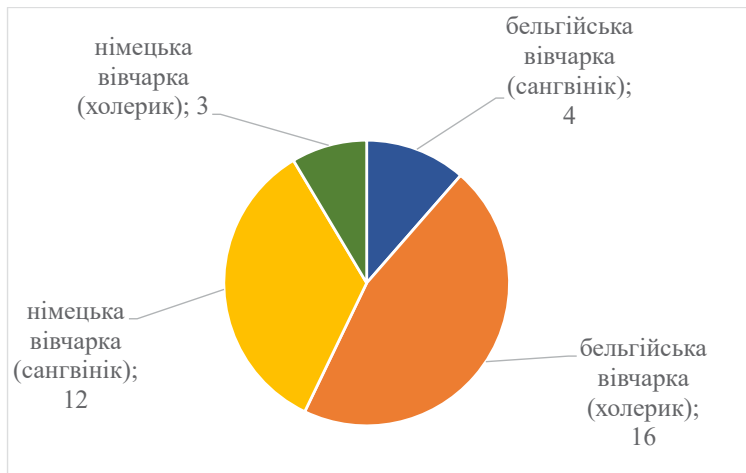

Рис. 2. Розподіл собак різних порід залежно від типу темпераменту

Аналіз розподілу типів темпераменту собак німецької вівчарки залежно від статі показав, що серед кобелів і сук переважають особини з типом темпераменту сангвінік (80%), а серед бельгійської вівчарки – холерик (75 та 87%) (табл. 2).

Таблиця 2

Типи темпераменту собак залежно від статі

Порода	Стать	Тип темпераменту			
		сангвінік		холерик	
		к-ть	%	к-ть	%
Бельгійська вівчарка	кобель	3	25	9	75
	сука	1	13	7	87
Німецька вівчарка	кобель	4	80	1	20
	сука	8	80	2	20

Згідно з результатами дослідження, 84% собак сангвініків, отримали за результатами випробування оцінку відмінно та 11% – добре. Одна особина отримала оцінку незадовільно та була вибракувана. Серед холериків 50% тварин отримали оцінку відмінно та по 25% добре і задовільно (рис. 3). Ці дані узгоджуються з літературними даними щодо кращої здатності до навчання собак, які мають тип темпераменту сангвінік [6].

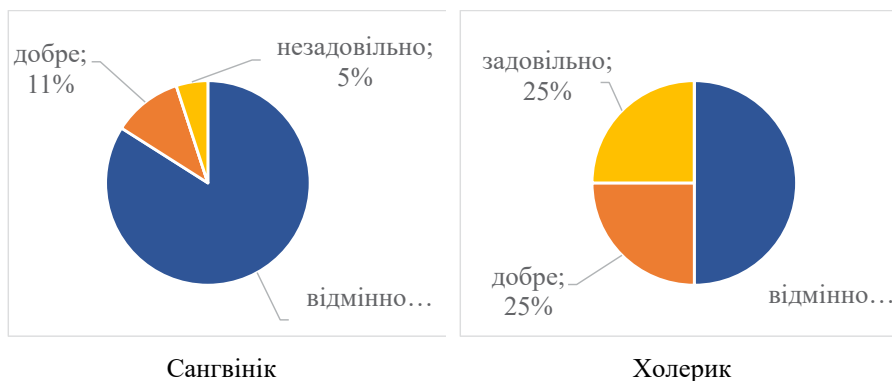

Рис. 3. Розподіл оцінок собак залежно від типу темпераменту

Нами також було проаналізована здатність собак до навчання залежно від статі та виявлено, що вона дещо краща у сук, оскільки серед них 79% відсотків особин отримали оцінку відмінно, а серед кобелів цей показник у 1,4 рази нижчий. Окрім того 90% сук отримали оцінку відмінно і добре та не було вибракуваних особин. Серед кобелів цей показник становив 75%, що у 1,3 рази менше, та 1 особина була вибракувана, бо отримала незадовільну оцінку (рис. 4).

Ці результати не суперечать оприлюдненим результатам досліджень, які доводять, що саме суки мають порівняно кращу здатність до навчання, ніж кобелі, що пояснюється їх фізіологічними особливостями [11].

Аналіз оцінки собак залежно від породи показав, що собаки породи німецька вівчарка мають кращі здібності до навчання. Серед них усі 100% особин отримали оцінку відмінно (87%) та добре (13%) (рис. 5).

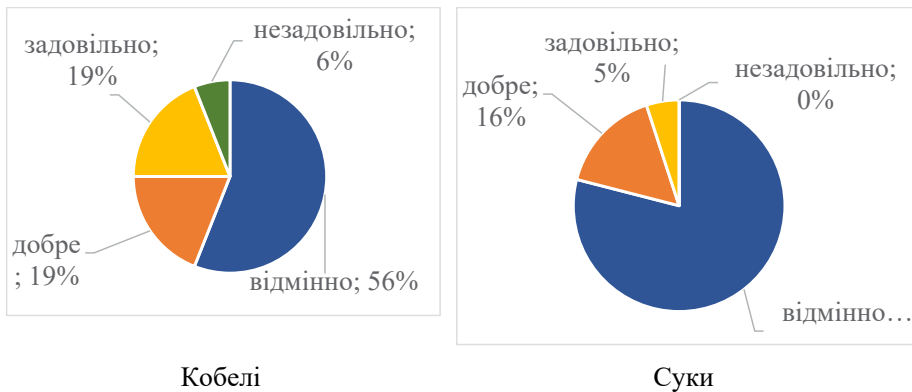

Рис. 4. Розподіл оцінок собак залежно статі

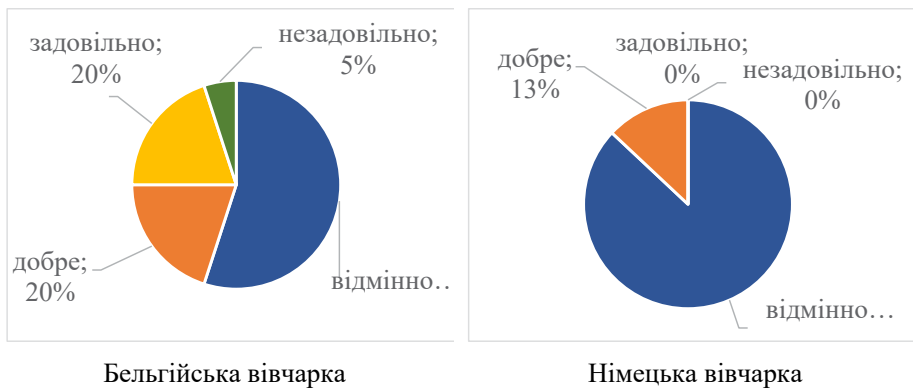

Рис. 5. Розподіл оцінок собак залежно від породи

Оцінку відмінно отримали трохи більше половини (55%) собак бельгійської вівчарки. По 20% собак цієї породи отримали оцінки добре та задовільно та 5% особин було вибракувано через незадовільну оцінку. Такі результати ми пояснюємо розподілом типів темпераменту собак залежно від породи. Серед німецької вівчарки переважали особини з типом темпераменту сангвінік, а серед бельгійської вівчарки – холерик.

Висновки і пропозиції. Протягом двох років у навчальному центрі пройшли навчання 36 собак, серед яких частка собак породи німецька вівчарка становила 42%, бельгійська вівчарка – 55% та 3% – голландська вівчарка. Серед вихованців було 54% холериків та 46% – сангвініків. Серед бельгійської породи цей розподіл становив 80 та 20%, серед німецької вівчарки – 20 та 80% відповідно. Порівняно кращу здатність до навчання мали суки, оскільки 90% з них отримали оцінку відмінно і добре та не було вибракуваних особин. Серед кобелів цей показник становив 75%, що у 1,3 рази менше, та 1 особина була вибракувана, бо отримала незадовільну оцінку. Собаки породи німецька вівчарка мають порівняно кращі здібності до навчання, серед яких усі 100% особин успішно пройшли екзамен (відмінно – 87%, добре – 13%). Оцінки відмінно та добре отримали 75% собак

бельгійської вівчарки, а решта задовільно та незадовільно. Такі результати ми пояснюємо тим, що серед німецької вівчарки переважали особини з типом темпераменту сангвінік, а серед бельгійської вівчарки – холерик. Переважна більшість собак сангвініків (84%) отримали за результатами випробування оцінку відмінно та 11% – добре. Серед холериків 50% тварин отримали оцінку відмінно та по 25% добре і задовільно. Результати дослідження рекомендуємо враховувати під час відбору собак для навчання.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з дослідженням біологічних особливостей та здатності до навчання інших службових порід собак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Була Л.В. Оцінка службових собак, які дресируються по пошуку наркотичних засобів та зброї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : 06.02.01. с. Чубинське Київської області, 2009. 20 с.
2. Гайдук С. В. Основи дресирування, гігієни та годівлі службових собак : навч. посіб. Київ : 2017. 176 с.
3. Основи дресирування службових собак : навч. посіб. / О.В. Виноград та ін. Хмельницький : В-во Націон. акад.Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, 2007. 355 с.
4. Сучасна кінологія: стан, проблеми, перспективи : зб. матеріалів доп. учасн. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 24-25 трав. 2023 р. Харків : 2023. Режим доступу: <https://biotechuniv.edu.ua/nauka/konferentsiyi>
5. Burghardt Walter F. Behavioral considerations in the management of working dogs. *Veterinary Clinics Of North America Small Animal Practice*. 2003. Vol 33, № 2. P. 417–446.
6. Jones A.C., Gosling S.D. Temperament and personality in dogs (*Canis familiaris*): A review and evaluation of past research. *Appl Anim Behav Sci* 2005. Vol 95. P. 1–53.
7. Ostrander Elaine A, Giger Urs, Lindblad-Toh Kerstin. *The dog and its genome*. Cold Spring Harbor Laboratory Press; Cold Spring Harbor, NY: 2006.
8. Seliukov V. General principles of cynological support of law enforcement activity. *Sciences of Europe*. 2020. Vol 5, № 53. P. 39-43
9. Standard NATO AMedP-8.4 Ed.: B URL: <https://nso.nato.int/nso/nsdd/apdetails.html?APNo=2048&LA=EN>
10. Statutes of the FCI. URL: <http://www.fci.be/medias/FCI-REG-STA-en-10585.pdf>
11. Tomkins L.M., Thomson P.C., McGreevy P.D. Behavioral and physiological predictors of guide dog success. *J Vet Behav*. 2011; Vol 6. P. 178–87. doi: 10.1016/j.jveb.2010.12.002
12. Weiss Emily, Greenberg G. Service dog selection tests: Effectiveness for dogs from animal shelters. *Applied Animal Behaviour Science*. 1997. Vol 53, № 4. P. 297–308. doi: 10.1016/s0168-1591(96)01176-8.